

A KŐRÖSHEGYI SZENT KERESZT MŰEMLÉK PLÉBÁNIA-TEMPLOM TÖRTÉNETE

A ferencesek csak a XV. században telepedtek meg Köröshegyen, itteni kolostor és templom a cseri (szürke kámzsás) barátok csoportjának salvatóriánus, más nevén observans (szigorú szegénységet tartó) tartományához tartozott. A cseri barátok hittérítő munkát fejtettek ki, a török elleni harcokban ők voltak a seregek lelki gondozói, vigasztalói, bátorítói, lelkesítői. Kapisztrán János is e rendnek volt a tagja. Hunyadi János és a főúri családok támogatták a rendet: 1459 és 1461 között éppen Dunántúlon négy új kolostort építettek számukra. Köröshegyi templomukat, minden valószínűség szerint a község földesura, Báthory István országbíró építhette a XV. század második felében.

A templom keletelt, a hosszú szentélye valamivel keskenyebb, mint hajója. A tornyot - ferences hagyományokhoz híven – nem a főbejáráthoz, hanem a szentély mellé építették. A templom északi oldalához kolostor épült, melynek területe meghaladta az ezer négyzetmétert. A templom

hajójából csúcsíves ajtó nyílt a kolostorba.

1532-ben nagy veszteség érte a kőröshegyi ferenceseket. Meghalt Báthory András tárnokmester, a község földesura. Pekry Lajos, a király szlavóniai lovaskapitánya, az örökösen pénzzavarban szenvedő és katonáit fizetni nem tudó földesúr, Báthory András bátyjának, Bátor István nádornak az özvegyét vette nőül és a maga részére akarta Kőröshegyet elfoglalni, megszerezni. Báthory András emberei meghalt uruk fiai számára akarták megtartani a birtokot, behúzódtak a kolostorba, és ott védték magukat Pekry katonái ellen. Pekry felgyújtotta a kolostor. Szerencsére a templom teteje nem gyulladt meg, a kolostor tetejét gyorsan helyreállították, s a ferencesek még rövid ideig Kőröshegyen maradtak.

1535 elején még 12 ferences élt a kolostorban Hederhely András gvárdián vezetése mellett. A misés papok közül Dalmadi Máté és Csabai Kelemen gyóntatással, Vállaji Jakab, Kölcsei Benedek és Mernyei Mihály igehirdetéssel foglalkoztak. A segítőtestvérek közül az egyik saruvarráshoz is értett.

1537-ben a rendi közgyűlés már nem rendelt ki gvárdiánokat Kőröshegyre, 1542-ben pedig úgy határozott a káptalan, hogy az egervári szerzeteseknek adja át az élelemgyűjtés jogát azokban a falvakban, ahol a kőröshegyi szerzetesek koldultak, ha ugyan „elmernek oda menni”.

A török hódoltság alatt súlyosan megrongálódott tető nélküli, romos templomban a XVIII. század második harmadában az andocsi ferencesek miséztek, noha Kőröshegy a szőládi plébániához tartozott, önálló plébániaként 1759 óta működik.

A plébánia megszervezése előtt megindult a templom helyreállítása. Padányi Bíró Márton – az ellenreformáció jeles püspöke – Canonica Visitatiojából tudjuk:

„Ebben a romos templomban néhány éve az andocsi ferences atyák miséztek, sőt szentséges körmenetet is szoktak tartani és mivel a helyi lakosok nagyobb része belvén hitvallású, ezért eddig az előbb említett templomot ők is használták, sőt még a jelenben is nyilvános istentiszteleteiket a templomnak az eléggé tágas sekrestyéjében tartják, ahol a kórust építettek maguknak, elégséges ülőhelyeket, szószéket és úrvacsora asztalt készítettek. Ennek a régi templomnak az állapotát így írjuk le: a falu közepén áll falaiikban majdnem teljesen épen az toronnyal és az előbb említett sekrestyével együtt. A templom eléggé hosszú és széles, melynek szentélye a sekrestyével együtt boltozattal fedve most van munkálatban. A szükséges anyagiak a falak restaurálásához a katolikusok részéről meglesznek. Hibetöleg létezett északi oldalán egy kolostor, mely az alapok ténylegesen quadrum alakban körös-körül kiállnak és egy boltpince (falazott pince) ma is látható”.

Később, 1757-ben Széchényi Antal kegyuraság idején dongaboltozattal borították be a templom hajóját, a tetőt zsindegyel fedték be. Később – 1786-ban a szentélyt újraboltozták: a leírt – feltehetően gótikus – boltozatnál alacsonyabban újra lefedés készült s a korábbinak falívei a padlástérbe kerültek. A romos torony felső részét visszabontották, majd új sisakot helyeztek rá. A XX. század első éveiben (1904-1907) a szentély ablakait kinyitották, a főbejárat felől új karzat készült. Igyekeztek az eredeti állapotot visszaállítani.

1969-ben szakszerűen helyreállították: elbontották a századelőn készült hozzáépítéseket, lefestették a freskókat, melyek a II. világháború alatt készültek. 1970-ben Kovács Endre orgonaművész tervei szerint felújították a múlt század végi orgonát és így lehetőség nyílt a „Musica Antiqua Hungarica”, majd a „Cantus Pannonicus” elnevezésű nyári hangversenyek megrendezésére.

1994-ben – Kalapátý János espresplébános irányításával - felújítások sorozata kezdődött: A templom színes festést kapott, a szentélyt szerzetes hagyományoknak megfelelően, a székek stallumszerű elhelyezésével lett átrendezve. A Kórus visszakapta a szecessziós fakorlátot, és a diadalív freskóit is helyreállították. A stílusnak megfelelően készült a kórus alatti Mária oltár, a neo-gót orgonaszekrény egy eleméből, rajta Kisfaludy Strobl Zsigmond Zsnet Imre szobrának makettjével. A barokk szószék – mely a diadalív jobboldali, felső felületén kapott helyet – 1995-ben lett restaurálva.

1994 óta a nyári hangversenyek rendezésének feladata a plébánia kezébe került. Itt fiatal tehetségek felfedezése volt a cél, és az is, hogy minél több látogató ismerje meg őket. Az orgona teljes felújítása a következő évtizedekre van tervezve.

2000-ben teljes külső vakolatcsere volt. A különböző korokban felvitt vakolatok alatt, az eredeti falak kő- és téglasora látszott, de több ablakhely nem került elő. A tetőzet déli oldala új cserépfedést kapott.

2000.- május 13-án Fatimából új vendég érkezett tartós itt maradásra „Fatimai Szűzanya kegyoszobrának 1:1 kópiája”. Ő azóta itt is közben jár a hozzáforduló betegek gyógyulásáért.

